معماری عصر ناصری

دکتر ناصر فکوهی
مریم حسین یزدی

maryamhoseinyazdi@yahoo.com

© TemplatesWise.com

تاریخچه مختصری از شهر تهران

نام تهران برای نخستین بار در یکی از نوشته های تئودوسیوس یونانی در حدود اواخر سده دوم پیش از میلاد به عنوان یکی از توابع ری ذکر گردید.(قبادیان،1385)

در سال 1200 هجری قمری ، آقا محمدخان در تهران بر تخت می نشیند و تهران رسماً پایتخت کشور می شود. به دنبال آن در سال 1284 هجری قمری در عهد ناصر الدین شاه حصار جدیدی به شکل 8 ضلعی با 12 دروازه ... احداث می گردد و به نام حصار ناصری معروف می گردد.

آغاز مدرنیسم و معماری تهران

ورود معماری غرب به تهران از زمان سلطنت ناصرالدین شاه یعنی از نیمه قرن نوزده – اوج دوره تاریخ گرایی در غرب- صورت گرفت و لذا تغییرات محتوایی در معماری تهران به وقوع پیوست.

معماری ساختمان های تهران به موازات تحولات معماری در غرب چهره های متفاوت یافته ، و این دگرگونی تا به امروز ادامه دارد.

رخدادهای مصادف با زمامداری قاجار

- انقلاب صنعتی غرب در قرن نوزدهم
- ساخت بلوارها و خیابان های عریض درزمان ناپلئون سوم

- نمایشگاه بزرگ لندن معروف به قصر بلورین
- نمایشگاه بین المللی پاریس

- بنای بزرگ و فلزی برج ایفل در سال 1889
- (اعتصام،1374)

مروری بر چند معماری

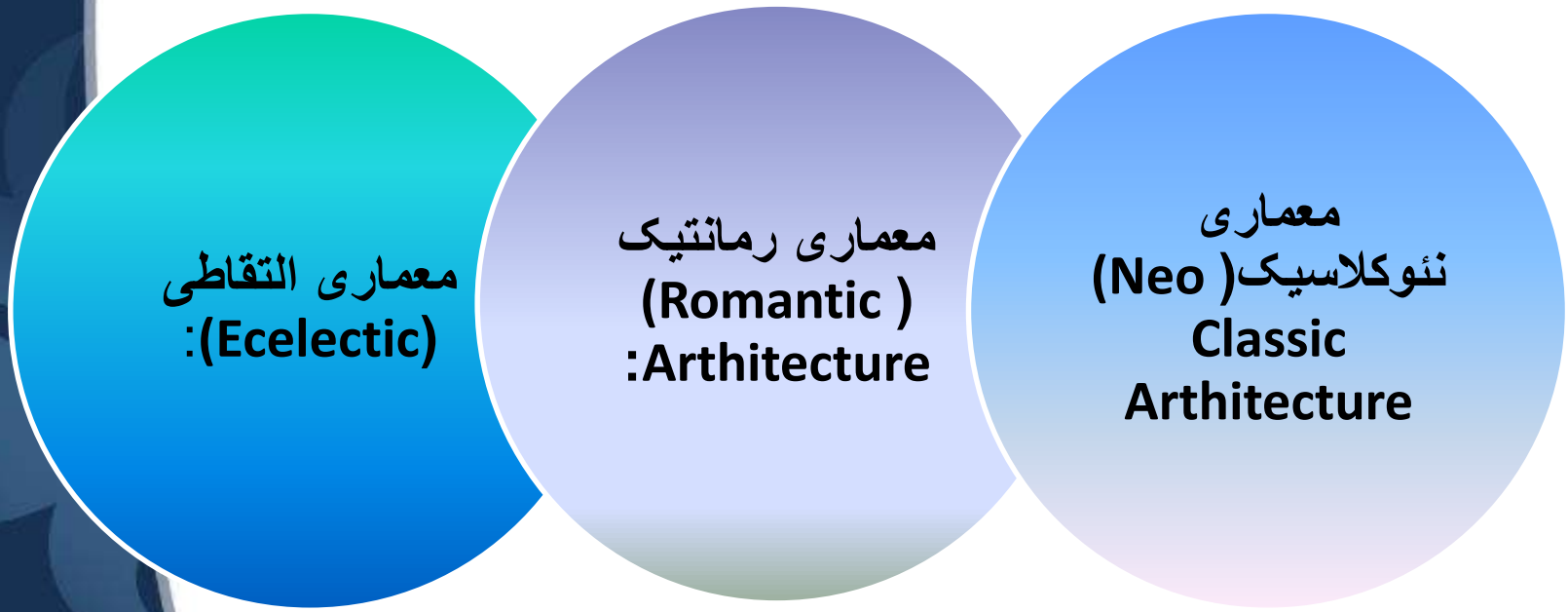

معماری نئوکلاسیک

از نیمه قرن هجده تا نیمه قرن نوزده میلادی در اروپای غربی رایج بوده است.

این سبک از اواخر سلطنت ناصرالدین شاه برای کاخ های سلطنتی و ساختمان های حکومتی مورد تقلید قرار گرفت.

کاخ ابیض با معماری نئوکلاسیک

معماری رمانتیک

این سبک از معماری در طی سالهای 1780 تا 1880 میلادی در اروپای غربی رایج بوده است .

این سبک در معماری تهران در عصر ناصری زیاد تأثیر گذار نبوده ، شاید به دلیل اینکه این سبک به گستردگی سبک نئوکلاسیک در اروپا و بالاخص در روسیه و ترکیه رایج نبوده است.

معماری التقاطی

نوعی معماری که در آن عناصر و مشخصه های وسیعی از سبک های تاریخی با هم تلفیق شده است.

این سبک از سال 1880 میلادی تا اوایل قرن بیستم در انگلستان و امریکا و تا حدود بلژیک و ایتالیا رایج بوده است

در این دوره ، معماران دیگر خود را محدود به اقتباس از یک دوره تاریخی نمی دیدند ، بلکه هر دوره ای در هر مکانی از گذشته می توانست منبع الهام باشد.

معماری کارت پستالی

آوردن کارت پستال و عکس های معماری توسط شاه یا شاهزادگان

کمبود معماران تحصیل کرده فرنگ

عدم وجود دانشکده معماری در ایران

کاخ ملیجک

شمس العماره

- شمس العماره به عنوان اولین آسمانخراش تهران با نمای بیرونی اروپایی و قوس های رومی احداث شد .
- شمس العماره براي تشريفات مهمان ها استفاده مي شده و بيشتر از طبقات پايين آن استفاده مي كردند.
- در شمس العماره حتي ستون فلزي داريم، و اين دقيقا برمي گردد به همان زماني كه فلز وارد معماري اروپايي مي شود.

شمس العماره

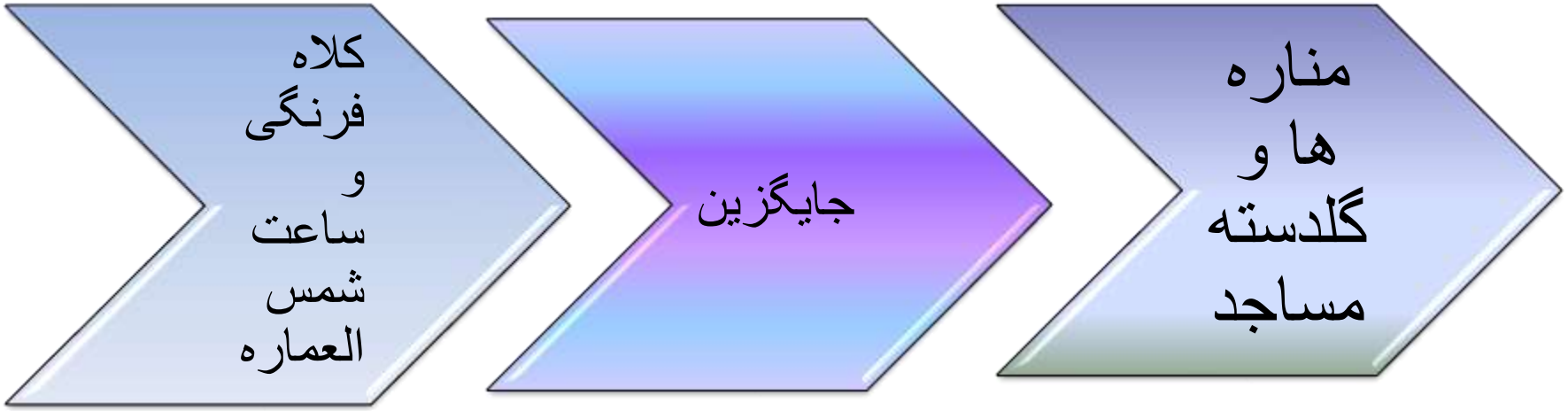
کلاه فرنگی و ساعت شمس العماره
جایگزین
مناره ها و گلدسته مساجد

شمس العماره

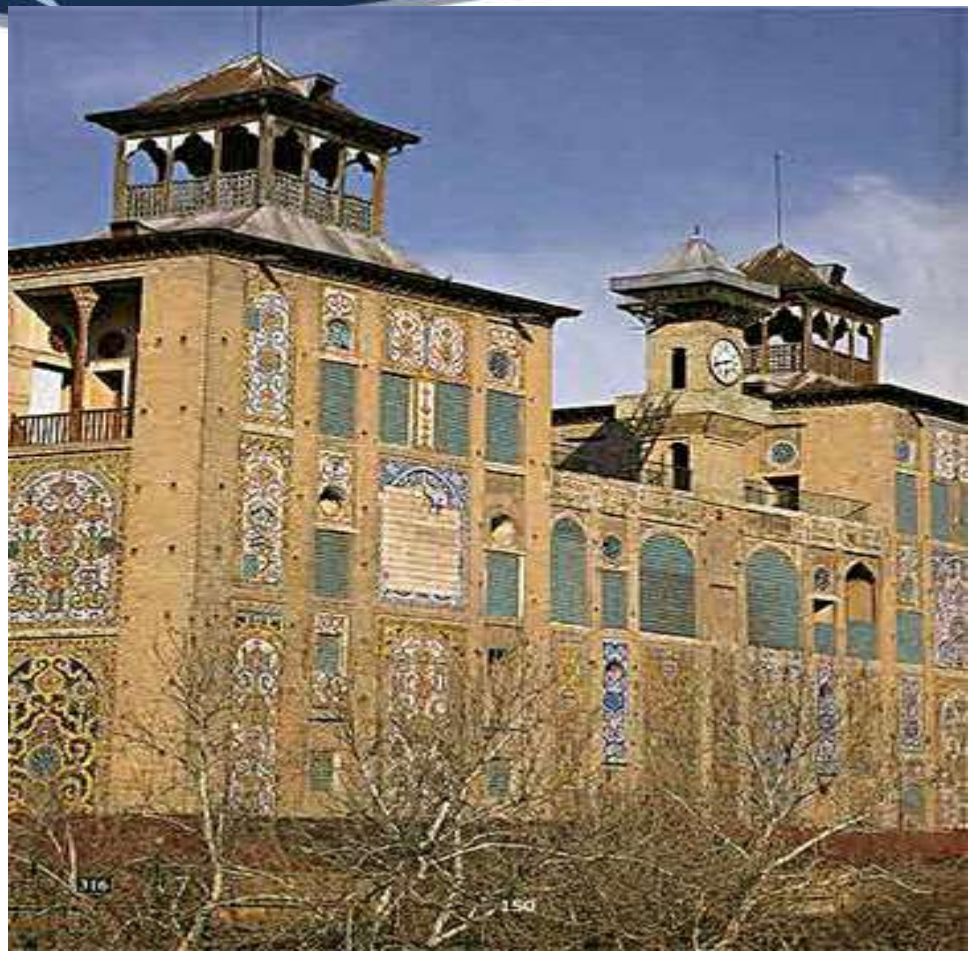

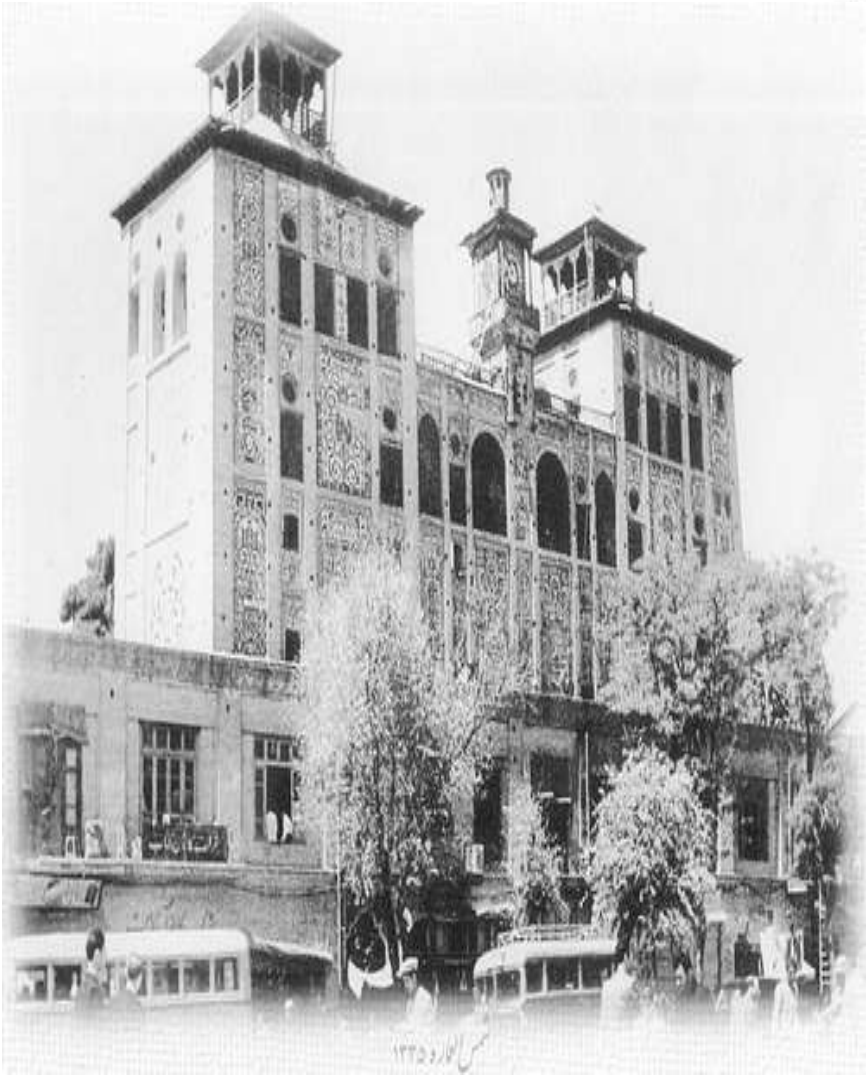

دارالفنون

- اولین مدرسه ای است که در آن نمای معماری فرنگی دیده می شود.

- نقطه ی عطف مهم در تاریخ آموزشی ایران

- جهش کمی و کیفی در عرصه آموزش به سبک اروپایی در ایران

دار الفنون

Photo: Milad Beheshti

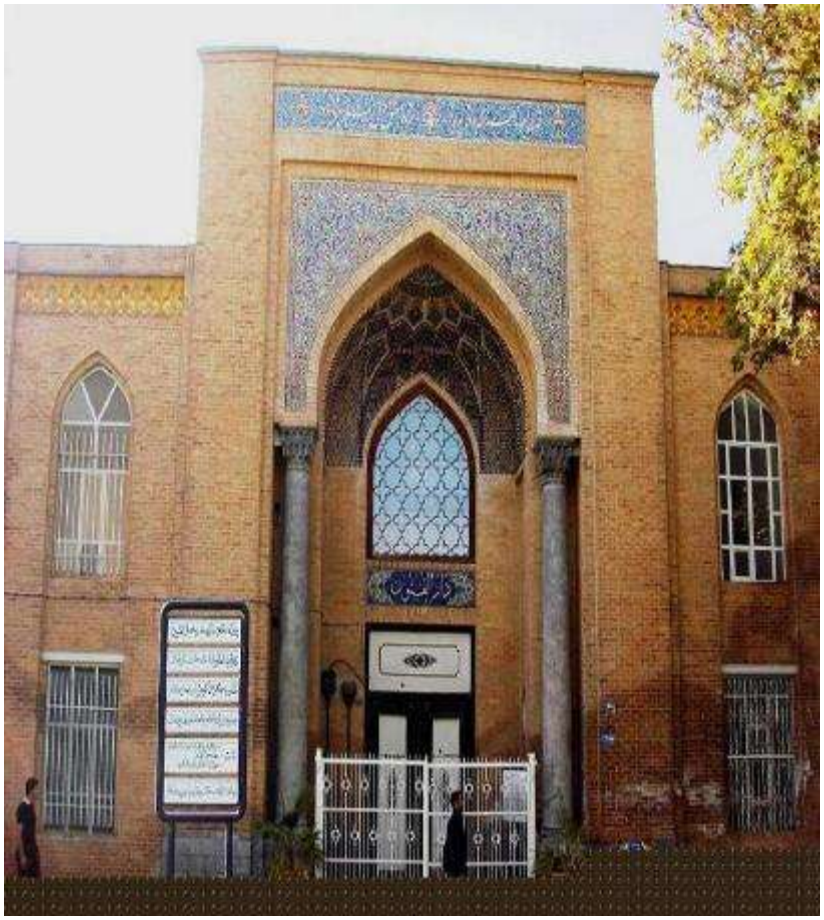

تکیه دولت

- بزرگترین آمفی تئاتر ساخته شده تا آن زمان در ایران بود.
- مقایسه با آمفی تئاتر ورونا و رویال آلبرت هال
- تخریب تکیه دولت برای ساخت بانک ملی شعبه بازار

تکیه دولت

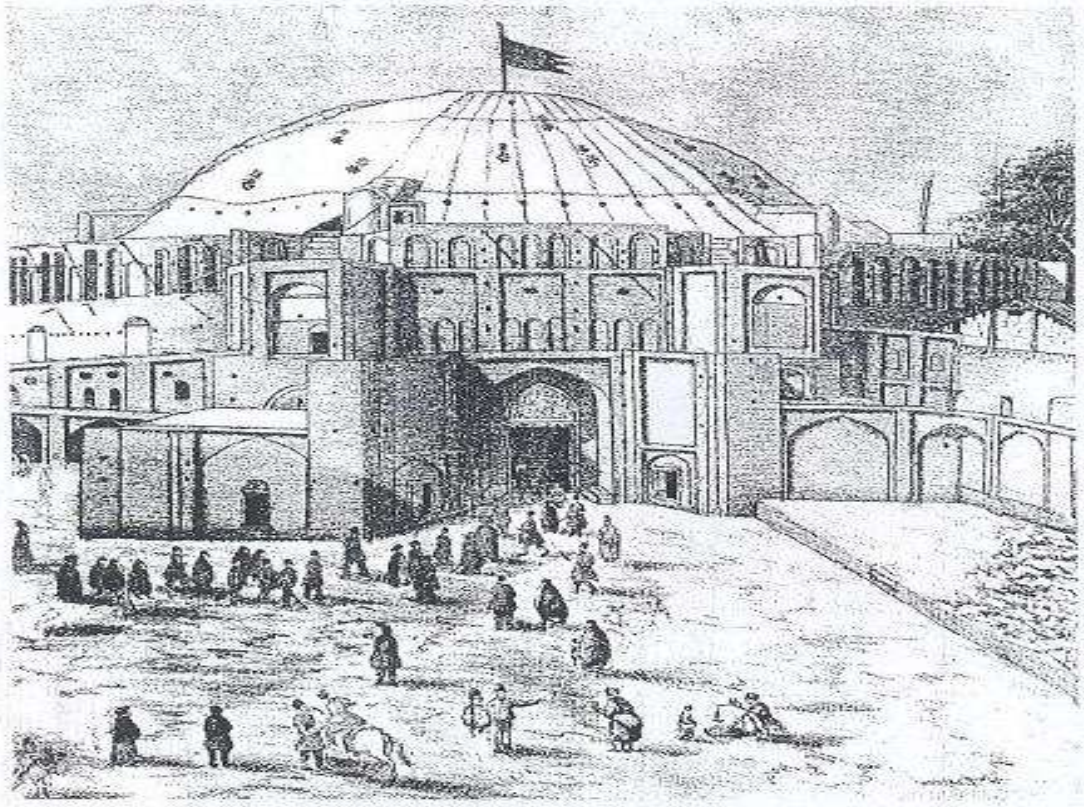

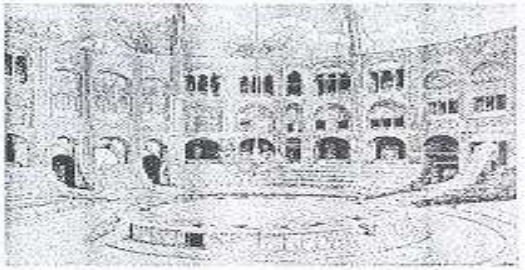

تکیه‌ی دولت. فضای داخلی. (مأخذ: ۱۲)

رویال آلبرت هال. وست‌مینستر. لندن.
۱۸۷۱ میلادی/۱۲۵۰ خورشیدی. (مأخذ: ۱۵۰)

تکیه‌ی دولت. (مأخذ: ۳۷)

ویژگی بارز معماری قاجار

استفاده از آیینه کاری و پوشش شیروانی

ساختن کاخ ها و قصرها

- وجود نظم، تقارن و تناسب

رنگ زرد و نارنجی مشخصه

رنگ کاشی آن دوره

تنوع سبکی و تنوع فضایی

- درون گرایی

دوگانگی و تضاد

مردم عادی کماکان در چارچوب هنجارهای سنتی به زندگی ادامه دادند.

درباریان و فرادستان به سمت شیوه های زندگی غربی تمایل پیدا کردند.

دو قطبی شدن معماری پایتخت

درونگرایی

- درون گرایی بنا باعث شده بود که سطوح خارجی بناها (بدنه معبر) بسیار ساده و بدون هیچ آرایشی شکل گیرند .

- در بدنه های فضاهای عمومی و یا نیمه عمومی معابر هیچ پنجره ای وجود نداشت
- سادگی دیوارهای بیرونی،نشان از تفکیک و تفاوت حساب شده ای بین داخل و خارج داشت

شکل گیری فردیت

- شـــکل گیـــری فردیـــتِ جدید در دوران ناصری
- انعکـــــاس فردیـــــت در معمـــــــاری فضـــــــای اندرونی

نتیجه گیری

دوره ی قاجار مصادف با زمانی است که پایه های معماری مدرن در اروپا گذارده شد و برخی بناهای شاخص معماری مدرن پدیدار شده اند و اما در ایران تحولی اساسی که بتواند معماری مدرن ایران را پایه گذاری کند نمی توان در معماری دوره قاجار یافت.

معماری قاجار به حق، اصول، مبانی و الگوهای قدیم معماری ایران را ارتقا بخشید و نوآوری هایی از نظر فضا به وجود آورد. لیکن، به نظر می رسد، قوت لازم خلق یک معماری نوین را نداشت.

منابع

امیر بانی ، مسعود(1388) معماری معاصر ایران (درتکاپوی بین سنت و مدرنیته ، نشر هنر معماری قرن، تهران.
اعتصام ، ایرج (1374) بررسی تطبیقی معماری و شهرسازی معاصر ایران و اروپا ، نخستین کنگره معماری و شهرسازی ایران ، بم، میراث فرهنگی ، تهران .
پاکدامن،بهروز(1373) نگاهی کوتاه به شیوه ها و گرایش های معماری در تهران ، کتاب تهران ، جلد چهارم ، انتشارات روشنگران ، تهران .
ذکاوت، کامران(1347) معماری خیابانی ، نخستین کنگره معماری و شهرسازی ایران ، بم ،میراث فرهنگی ، تهران.
رجبی ، پرویز(1355) معماری ایران در عصر پهلوی، دانشگاه ملی ایران، تهران.
قبادیان ،وحید (1385) معماری در دارالخلافه ناصری سنت و تجدد در معماری معاصر تهران ، نشر پشوتن ، تهران .
قریب ، فریدون (1374) معابر تهران در دوره قاجاریه ، نخستین کنگره معماری و شهرسازی ایران ، بم ، میراث فرهنگی ، تهران.
کیانی ، مصطفی(1383) معماري دوره پهلوي اول : دگرگوني انديشه ها، پيدايش و شكل گيري معماري دوره بيست ساله معاصر ايران 1320 - 1299 ،مؤسسه مطالعات تاريخ معاصر ايران ، تهران.

با تشکر